תהליכי הסיוע וההתערבות בתחום נפגעי כתות פוגעניות

תוכן עניינים

1.	כללי	2
2.	מטרת הנוהל	2
3.	בסיס חוקי	2
4.	הגדרות	2
5.	שלב אבחון נפגע כת	3
6.	מתן הסיוע לנפגעי כת פוגענית	4
7.	מהלך הטיפול	4
8.	מימון ודיווח	4
9.	גורם מקצועי מלווה	5
10.	פיקוח ובקרה	5
נספח א' – תרשים זרימה למהלך אבחון נפגע כת פוגענית ותוכנית התערבות		6
נספח ב' – זיהוי כת פוגענית		7
נספח ג' – טופס דיווח על חשד לסיכון בעקבות השתייכות לכת פוגענית		8
נספח ד' – בקשת סיוע לנפגע או נפגעת כת פוגענית		9

כל האמור בהוראה זו נכתב בלשון זכר לשם הנוחות בלבד; וחל במידה שווה על גברים, על נשים ועל אחרים.

1. כללי

1.1 כת פוגענית היא תופעה חברתית המתארת קבוצה שבה קיימת שליטה מוחלטת של מנהיג הכת או מי מטעמו על חברי הקבוצה, כך שמתרחשות לפחות אחת מהפגיעות האלה: נפשיות, כלכליות, פיזיות, מיניות, חברתיות (נספח ב' – זיהוי כת פוגענית).

1.2 עם יציאת יחיד או משפחה מכת פוגענית, עולה צורך במתן סיוע רגשי וחומרי באמצעות המחלקה לשירותים חברתיים. מטרות הסיוע הן לטפל, להגן, לשקם, לתמוך ולסייע לנפגעים לבנות ולקיים אורח חיים תקין ועצמאי מחוץ לכת.

2. מטרת הנוהל

הסדרת תהליך הטיפול ומתן הסיוע לנפגעי כת פוגענית.

3. בסיס חוקי

חוק שירותי הסעד התשי"ח-1958.

4. הגדרות

4.1 כת

קבוצה המתלכדת סביב אדם או רעיון, מייצרת זהות נבדלת מהחברה ומנהלת אורח חיים ייחודי.

4.2 כת פוגענית

כת שהחברים בה נמצאים תחת השפעת מנהיג, ובעקבות פעולות שונות להגברת שליטה בהם חבריה נפגעים בלפחות אחת מהפגיעות האלה: פגיעות נפשיות, כלכליות, פיזיות, מיניות, חברתיות. הפגיעות אינן בהכרח נעשות באופן ישיר על ידי המנהיג, אלא גם מצד אנשים אחרים מטעמו או בדרג גבוה בכת ואף מצד חברי כת אלה באלה.

4.3 כת פוגענית פלילית

כת פוגענית שמתבצעות בה עבירות על החוק על ידי המנהיג, בהוראת המנהיג, כחלק מהחברות והתרבות בכת או כחלק מהאידאולוגיה של הכת.

4.4 נפגעי כתות פוגעניות

אנשים המשתייכים בהווה או השתייכו בעבר לכת פוגענית ונמצאים בתהליכי התנתקות ושיקום מהכת.

4.5 מחלקה לשירותים חברתיים (מש"ח)

המחלקות לשירותים חברתיים משמשות כיחידות בתוך הרשויות המקומיות והן אחראיות על מתן השירותים החברתיים למקבלי שירות המתגוררים באותה רשות. המחלקות לשירותים חברתיים ברשויות המקומיות פועלות מכוח חוק שירותי הסעד התשי"ח - 1958.

5. שלב אבחון נפגע כת וגיבוש דרכי התערבות

5.1 כאשר עובד סוציאלי במחלקה לשירותים חברתיים מקבל מידע על אדם שיש חשד בקרב גורמי הטיפול שהוא שייך או השתייך לכת פוגענית והוא ו/או ילדיו חשופים או היו חשופים לאורח החיים של כת פוגענית ומצויים בסיכון עקב כך, עליו לבצע את הפעולות האלה:

5.1.1 לדווח למנהל המחלקה על מידע זה.

5.1.2 אם יש חשד לפגיעה בקטין, יש לדווח על כך ובמקביל לקיים התייעצות עם עובד סוציאלי לפי חוק הנוער במחלקה לשירותים חברתיים.

5.1.3 מנהל המחלקה ימנה עובד סוציאלי שיאסוף נתונים וימלא טופס "דיווח על חשד לסיכון בעקבות השתייכות לכת פוגענית" (נספח ג').

5.1.4 מנהל המחלקה לשירותים חברתיים או מי מטעמו יעביר במהירות האפשרית (לפי רמת הסיכון) את הטופס לממונה מחוזי משפחה, ילד ונוער בקהילה לצורך התייעצות.

5.2 הממונה המחוזי משפחה, ילד ונוער בקהילה יעביר במהירות האפשרית (לפי רמת הסיכון) את מכלול המידע שייאסף לעיונם של מנהל תחום כתות במטה המשרד, מנהל הנפה ומנהל המחוז.

5.3 על בסיס המידע שנאסף ובהתאם להחלטת מנהל תחום נפגעי כתות במטה, יקיים מנהל המחלקה לשירותים חברתיים או מי מטעמו דיון של צוות רב מקצועי הכולל בעלי תפקידים במחלקה, במחוז, במטה ובקהילה (המפורטים להלן), כדי לגבש החלטה לגבי דרכי התערבות בפרט ו/או במשפחה:

5.3.1 עובד סוציאלי משפחה.

5.3.2 עובד סוציאלי לפי חוק הנוער.

5.3.3 עובד סוציאלי חקירות ילדים.

5.3.4 מפקח מחוזי משפחה, ילד ונוער בקהילה.

5.3.5 ממונה מחוזי משפחה, ילד ונוער בקהילה.

5.3.6 מנהל הנפה.

5.3.7 מנהל תחום נפגעי כתות.

5.3.8 גורמים חוץ משרדיים נוספים לפי העניין, ובכלל זה משטרה ופרקליטות.

5.4 בדיון של הצוות הרב מקצועי ובהתאם למידע שקיים ולמידת הפוגענות שזוהתה, יגובשו החלטות ודרכי התערבות להמשך.

5.4.1 על תכנית ההתערבות להיות מותאמת לצרכים ולכוחות של האדם יוצא הכת הפוגענית.

5.4.2 התוכנית תתייחס להיבטים שונים של חייו של האדם, לרבות היבטים זוגיים, הוריים, משפחתיים וקהילתיים.

5.5 מנהל המחוז ימנה נציג מהמחוז שילווה את המחלקה בטיפול בנפגעי הכת.

5.6 מנהל המחלקה או מי מטעמו יגיש לנציג המחוזי תכנית התערבות לפי המלצות והנחיות ההליך האבחוני והדיון בצוות הרב מקצועי.

5.7 טרם האישור למתן הסיוע, יקיים מנהל המחלקה או מי מטעמו התייעצות עם נציג המחוז. התייעצות זו תכלול את בחינת המענים ואישור על תקציב ייעודי.

6. מתן הסיוע לנפגעי כת פוגענית

6.1 סיוע לנפגעי כת פוגענית קיים עד שלוש שנים לאחר היציאה מהכת.

6.2 במקרים מיוחדים תתקיים אפשרות לטיפול גם לאחר מועד זה.

6.3 תיבנה תכנית טיפולית מפורטת (נספח ד') עבור בני המשפחה השונים. סל המענים יכול לכלול מענים טיפוליים וחומריים, כמפורט בהוראת תקנון העובדים הסוציאליים 3.16.

6.4 על התוכנית להיות מאושרת על ידי הגורמים האלה:

6.4.1 מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים.

6.4.2 מפקחת מחוזית אגף משפחות נוער וילדים בקהילה.

6.4.3 ממונה מחוזית אגף משפחות נוער וילדים בקהילה.

6.4.4 מנהל תחום נפגעי כתות במטה המשרד.

6.5 הסיוע יינתן בכפוף להוראת תקנון העובדים הסוציאליים 3.16 וללא תבחינים של נזקקות כלכלית.

7. מהלך הטיפול

7.1 באחריות מנהל המחלקה לשירותים חברתיים או מי מטעמו לתכלל את תהליכי הסיוע והטיפול השונים, כמפורט:

7.1.1 אחת לשלושה חודשים יעביר דו"ח על תהליך הסיוע לפיקוח המחוזי משפחה, ילד ונוער בקהילה ולמנהל תחום נפגעי כתות במטה.

7.1.2 עם סיום תכנית הטיפול יעביר סיכום מפורט על סיום הטיפול לפיקוח המחוזי משפחה, ילד ונוער בקהילה ולמנהל תחום נפגעי כתות במטה.

7.1.3 אם נדרש יפנה את הנפגע לקבלת מענים המשכיים.

7.2 מתום תקופת הסיוע כנפגעי כת פוגענית וככל שיזדקקו, ימשיכו נפגעי הכת לקבל שירותים במחלקה לשירותים חברתיים על פי צורכיהם, ללא קשר להכרתם כנפגעי כת.

8. מימון ודיווח

8.1 המימון יהיה מתקנה 1039773 ומותנה באישור מפקח מחוזי משפחה, ילד ונוער בקהילה.

8.2 הדיווח יהיה באמצעות מערכת דיווח רשויות (ט"ז 17).

9. גורם מקצועי מלווה

מנהל תחום נפגעי כתות (השירות לטיפול והגנה במצבי טראומה ומשבר).

10. פיקוח ובקרה

10.1 מפקחי אגף בכיר משפחה, ילד ונוער בקהילה במחוז יפקחו אחר השירותים הניתנים לפרטים ו/או למשפחות נפגעות כת פוגענית, לרבות תהליכי אבחון, טיפול ומערך הסיוע.

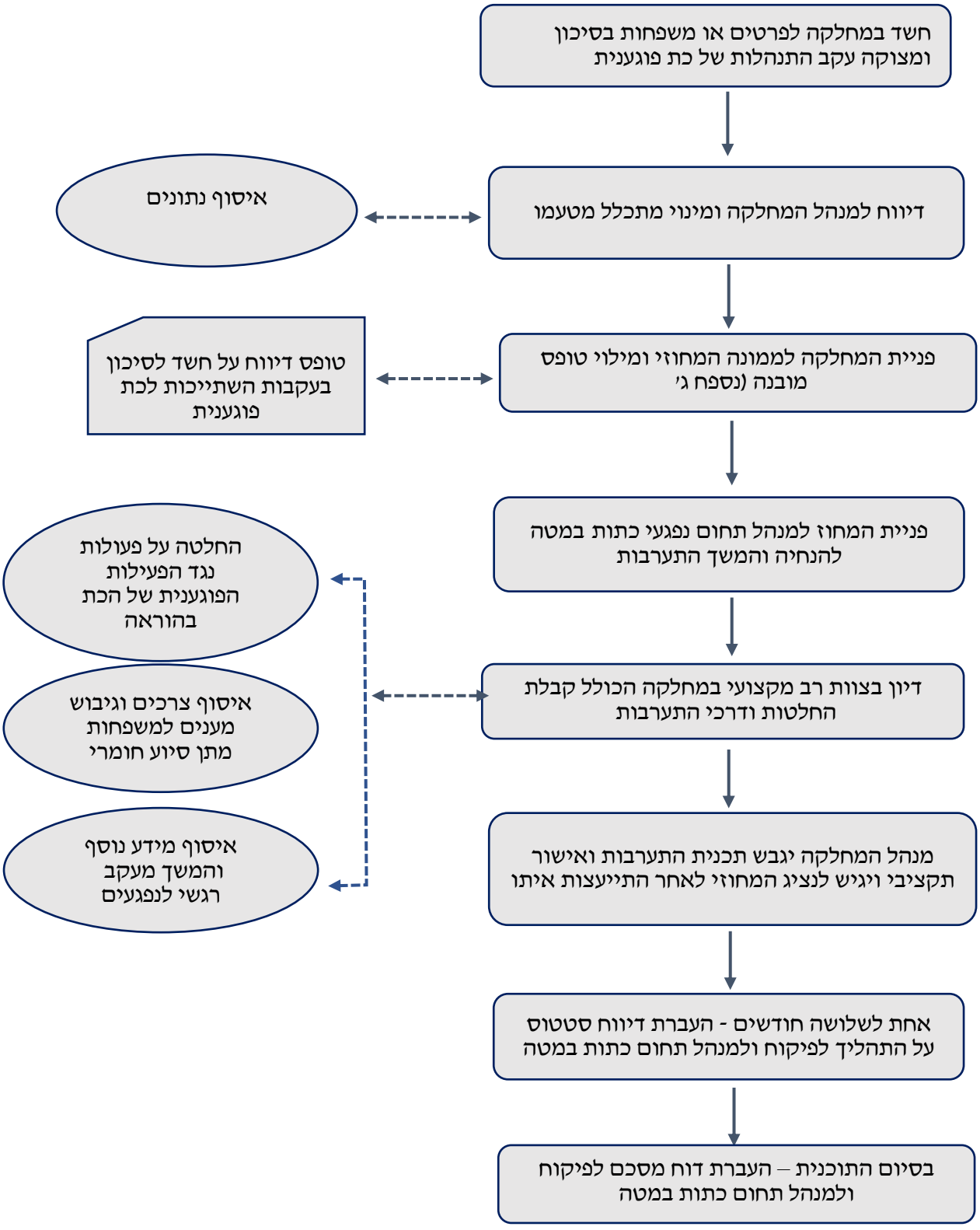
10.2 הפיקוח יכלול קבלת דיווחים רבעוניים ממנהל המחלקה או מי מטעמו אחר התקדמות תכנית ההתערבות שגובשה, וכן אחר אופן ניצולו של הסיוע החומרי שניתן.

10.3 משרד הרווחה והביטחון החברתי מפעיל פיקוח בקרה שוטפת באמצעות מפקחיו במחוזות ועובדי האגף לביקורת פנים.

ינון אהרוני

מנכ"ל המשרד

נספח א' - תרשים זרימה למהלך אבחון נפגע כת פוגענית ותוכנית התערבות

נספח ב' – זיהוי כת פוגענית

1. עיקרי הסימנים לזיהוי כתות פוגעניות

תשומת לב: אין בקיום של סימן אחד לזהות באופן מובהק כי מדובר בכת פוגענית, אולם שילוב של כמה סימנים יכול להעלות חשד סביר כי מדובר בכת פוגענית.

1.1 חיי הקבוצה מתנהלים וממוקדים סביב המנהיג.

1.2 המנהיג הופך להיות חשוב מהדרך שהוא עצמו מציג ואינו כפוף לסמכות עליונה (בניגוד למורים או לאנשי צבא או כמרים או רבנים).

1.3 זריעת פחד ואיומים (פיזיים ורוחניים) המייצרים חרדה פנימית בחבר הקבוצה אם לא יהיה חלק מהקבוצה תחת הנהגתו של המנהיג הספציפי, גם אם אין לו כוונה לעזוב.

1.4 המנהיג או מי מטעמו מחדיר רגשות אשמה ו/או בושה במטרה להשפיע ו/או לשלוט בחברי הקבוצה. לעיתים קרובות זה נעשה באמצעות לחץ קבוצתי וצורות שכנוע מתוחכמות.

1.5 קיים פיקוח על מעשי החברים, דרך עידוד הלשנות של חברים אחד על השני, והטלת סנקציות כשהם אינם מבצעים את הנדרש מהם, כולל סנקציות פומביות והשפלה.

1.6 ניתוק קיצוני ממשפחה, חברים, חברי קבוצה לשעבר ומכל מידע שחיצוני לקבוצה, תחושת נפרדות של "אנחנו" לעומת "הם", כשהקבוצה מסומנת כנעלה על סביבתה.

1.7 שינוי במראה החיצוני וכן באורחות החיים של המשפחה (שם, תעסוקה, לבוש, תזונה, חינוך, שעות שינה).

1.8 העברת כספים קבועה ומשמעותית באופן לא שקול למנהיג ו/או לחילופין מתן שירותים למנהיג ולקבוצה באופן מוגזם ובלתי סביר.

1.9 עיסוק נרחב ואינטנסיבי באידיאולוגיה של הקבוצה וגיוס חברים חדשים.

2. אבחנה בין קבוצה לגיטימית לכת פוגענית

2.1 יש קבוצות דתיות עם מנהיג ומנהגים המבדילים בין הקבוצה לסביבתה. למרות זאת, אין לטעות בין קבוצות לגיטימיות לכתות פוגעניות.

2.2 ההבדלים בין אבחון כת פוגענית לקבוצה לגיטימית היא בהתאם לעיקרי הסימנים לזיהוי כתות פוגעניות.

2.3 בניגוד לקבוצות לגיטימיות, בכתות פוגעניות מתקיימים לפחות שני מאפיינים מהמפרט:

2.3.1 טקסי וידוי והשפלה פומביים.

2.3.2 מערכת חוקים שמשתנה על פי רצון המנהיג.

2.3.3 סדר היום סובב בעיקר סביב המנהיג וסביב צרכיו ולא סביב הפרקטיקה הדתית.

2.3.4 הטלת אשמה על המאמינים בהמשך לאירועים שליליים וייחוס כוח מאגי למנהיג בהמשך לאירועים חיוביים.

2.3.5 המנהיג לא יהיה מחויב לכללים שהוא מציג ואף יתיר לעצמו את מה שאוסר על החברים האחרים.

נספח ג' – טופס דיווח על חשד לסיכון בעקבות השתייכות לכת פוגענית

שם המחלקה: _____

עיר: _____

שם מנהל המחלקה: _____

מספר טלפון נייד: _____

דואר אלקטרוני: _____

פרטי נציג המחלקה או עובד סוציאלי מתכלל: _____

שם	תפקיד	טלפון נייד	דואר אלקטרוני
_____	_____	_____	_____

פירוט סיבת הפנייה שבגינה עולה חשד לפגיעה באדם על רקע חברותו בכת פוגענית (פירוט הנסיבות שמעלות חשד לפוגענות ולמצבי סיכון בקרב חברי המשפחה וחברי הכת בכלל)

_____

_____

_____

_____

פרטים על המשפחה:

בני המשפחה	שם	תאריך לידה	היכן עובדים או לומדים	מקצוע
הורה אחד				
הורה שני				
אחר (אח או אחות, דוד או דודה, סבא או סבתא				

כתובת מגורי המשפחה: _____

מי מתגורר בבית מלבד חברי המשפחה הגרעינית? _____

האם המשפחה שייכת לקהילה מסוימת? _____

מקורות הקיום של המשפחה: _____

היכרות קודמת עם המחלקה לשירותים חברתיים (מתי ועל רקע אילו נסיבות):

_____

_____

_____

נתונים ונקודות להתייחסות באיסוף מידע

1. מהי האידיאולוגיה שמשותפת לחברי הקבוצה וכיצד מממשים אותה? (אמונות, מנהגים, עקרונות, מטרות)

_____

_____

מיהו המנהיג שיש לו הסמכות בקבוצה? _____

2. כמה אנשים או משפחות או ילדים כוללת הקבוצה? _____
3. מהו היקף השעות ביום או בשבוע שמשקיעים ההורים במפגשים עם המנהיג ועם יתר חברי הקבוצה?

_____

_____

4. האם הם מתגוררים יחד באותו מבנה? _____
5. תיאור מבנה המגורים? _____

_____

6. ספר על קיומם של מפגשים או טקסים ייחודיים לחברי הקבוצה ומהי מידת מעורבות הקטינים בטקסים אלו? _____

_____

7. היקף ההשקעה הכספית שהמשפחה העבירה או מעבירה באופן שגרתי למנהיג או לראשי הקבוצה?

_____

_____

8. האם מתקיים קשר עם משפחות המוצא? האם יש קשרים חברתיים (להורים ו/או לילדים) עם גורמים מחוץ לקבוצה? _____

_____

9. האם קיימת התרשמות מציות עיוור ומוחלט למנהיג הקבוצה, שעל פיו יישק דבר בתחומי החיים? האם יש למנהיג זכויות יתר? _____

_____

10. חינוך – האם הילדים לומדים במסגרות חינוך מפוקחות? פרטיות? בחינוך ביתי? לא לומדים

_____

_____

11. בריאות – האם מקבלים שירותי בריאות בעת הצורך? (חיסונים, תרופות, חוות דעת רפואית)

_____

_____

12. האם קיימים מאפיינים ייחודיים בתזונה, לבוש, שמות פרטיים וכו' שמשותפים לחברי הקבוצה?

_____

_____

13. מקורות הפרנסה של ההורים? האם מקורות אלו תואמים את המקצוע או ההשכלה שלהם?

_____

נספח ד' – בקשת סיוע לנפגע או נפגעת כת פוגענית

שם רשות: _____

שם מנהל המחלקה: _____ מספר טלפון נייד: _____

דואר אלקטרוני: _____

פרטי נציג המחלקה או עובד סוציאלי מתכלל:

שם: _____ תפקיד: _____ טלפון נייד: _____

דואר אלקטרוני: _____

שם הנפגע או הנפגעת: _____ מספר תעודת זהות: _____

פרטים של המשפחה:

הורים	שם	תאריך לידה	היכן עובדים או לומדים	מקצוע
הורה אחד				
הורה שני				
ילדים של הנפגע או הנפגעת				
אחרים (אח או אחות, דוד או דודה, סבא או סבתא)				

כתובת מגורי משפחה: _____

האם המשפחה עצמה שייכת לקהילה מסוימת?

_____

פירוט הקשר של הנפגע או הנפגעת עם המשפחה: _____

_____.

האם יש היכרות קודמת עם המחלקה לשירותים חברתיים? (מתי? ועל רקע אילו נסיבות)

_____

_____.

תיאור נסיבות ההשתייכות לכת והפעילות בתוכה (כולל שם כת, שם מנהיג, מקומות מגורים):

_____

_____

_____

_____.

תיאור נסיבות הפגיעות שחווה האדם:

_____

_____

_____

_____.

תיאור הצרכים לשם השיקום:

_____

_____

_____

_____.

תכנית תקציבית:

מספר	מענה לפי תע"ס 3.16	פירוט החישוב	סכום
1			
2			
3			
4			
5			
סה"כ			

אישור מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים: _____

אישור מפקחת מחוזית אגף משי"ק: _____

אישור ממונה מחוזית אגף משי"ק: _____

אישור מנהל תחום נפגעי כתות: _____